

Tartu Ülikooli eetikakeskuse konkurss

MUSEUMI KÜLASTAJARUUM KUI VÄÄRTUSTE KANDJA

Põlva Talurahvamuuseum

Konkursitöö

2013

KES ME OLEME?

Põlva Talurahvamuuseum on vabaõhumuuseum looduskaunis keskkonnas, mis kajastab maarahva elu-olu vanal Liivimaal. Oma ainulaadse arhitektuuripärandiga pakub muuseum külastajatele mitmekesist elamust ning toimib tegusa ja toimeka kogukonnakeskusena.

Muuseumi territooriumil paikneb 19 hoonet, millest 12 on avatud külastajatele, 13 hoonet on oma algupärase asukohas. Viiehektarisel maa-alal saab tutvuda endise Karilatsi (Kähri) valla 19. sajandi lõpukümneidest ja 20. sajandi algusest pärit vallakeskuse, koolitalu ja taluhoonetega, mis annavad ülevaate toleaeegse külakeskuse elukorraldusest. Karilatsi vald tegutses iseseisva vallana kuni 1939. aasta haldusreformini. Siin on võimalus võrrelda ja tõmmata paralleele tänapäevase elu- ja halduskorraldusega.

Muuseumi õueala ilmestavad eelmise sajandi seitsmekümneandel aastatel maakonna õpilaste poolt rajatud Põlva maakonna makett, *hollandi* tüüpi tuulik, mesitarude ait, auru- ja rehepeksumasinad jpt põllutööriistad ning endiseaegsed transpordivahendid. Muuseumis on võimalik vaadelda Kagu-Eestile iseloomulikke loodust, siia on ehitatud mänguväljak koos külakiigega ja piknikuplatsid ning rajatud park, millest olulise osa moodustavad omaaegsete kultuuri- ja ühiskonnategelaste istutatud nimelised puud. Suur territoorium koos mitmekesise ekspositsiooniga pakub muuseumi külastajatele võimaluse rahulikult aega veeta, teadmisi omandada, lõõgastuda ja viibida looduskeskkonnas.

Muuseum pakub nii õpilastele kui täiskasvanutele erinevaid hariduslikke programme, millede koostamisel on arvestatud koolide õppeprogrammide vajadusi. Koostatud on muuseumi hariduspoliitika, mis on aluseks muuseumipedagoogika rakendamisel. Internetipõhine õppeprogramm “Karilatsi aeg Miksikeses“ nii eesti kui vene keeles on koostatud muuseumi kogude ja ainese alusel.

Aastaringelt pakub muuseum giiditeenust ning nelja hariduslikku programmi (Karilatsi koolitund, kalendritähtpäevad, Põneva pööningu jutud, Tulmest museaalini). Enamik programme viiakse läbi suvehooajal: Elu rehetares, maastikumäng, Vallamajast vaestemajani, Ükskord ammu... . Programmiga Muuseum kohvris külastatakse talvehooajal maakonna koole, lasteaedu ja erinevaid asutusi vastavalt tellimustele.

MIDA OLEME SENI TEINUD VÄÄRTUSARENDES?

Oma tegevuses lähtub muuseum kehtivatest arengudokumentidest: Põlva Talurahvamuuseumi arengukava 2012-2015, Põlva Talurahvamuuseumi põhimäärus, Muuseumiseadus, kultuuripoliitika arengusuunad jne.

Muuseumi ruumis senini tehtu toetab väärtusarendust:

- muuseumi maa-ala on korrastatud – väärtustame puhtust, korda, looduskeskkonda;
- ajaloolised hooned on restaureeritud – väärtustame ajaloolist hoonetekompleksi;
- museaalidele on leitud sobivad hoiukoht – väärtustame hästi hoitud, korrastatud museaale ja teeme kõik, et need säiliks ka tulevastele põlvedele;
- on ehitatud abirajatised külastajate paremaks teenindamiseks (korralikud kuivkäimlad, erivajadustega inimestele tualett koolimajas, külakiik ja piknikuplatsid, muuseumipood) – väärtustame külastajate kasvanud vajadusi;
- muuseumi maastik on varustatud suunaviitadega paremaks orienteerimiseks – väärtustame külastaja aega ja privaatsust;
- näitused on varustatud selgitustega eesti ja inglise keeles;
- töötajate töö ja olmetingimused on paranenud (veega tualett, söögi tegemise võimalused, arvutiga töökohad, paralleeltelefonid, muuseumipood) – väärtustame oma väikest ja rahulolevat kollektiivi.

Muuseum osales väärtusarenduse alasel konkursil ka 2012. aastal saavutades auväärse teise koha.

Töö leidis tunnustamist eelkõige väärtuskonfliktide märkamise ja analüüsimise eest.

Käesolev töö käsitleb muuseumi külastajaruumi kui väärtuste kandjat. Muuseum oma väljapanekutega väärtustab originaalsust, ausat ajalookäsitlust ja ajastule vastavust. Muuseumi hooned kuuluvad ekspositsiooni ning moodustavad koos esemetega terviku. Külastajatel on võimalus tunda ennast liikumas sajandivanuses külakeskuses. Eriti väärtuslikuks teevad muuseumi esemetega kaasnevad lood. Enamikul esemetest on kaasas informatsioon, kes ja kuidas on seda kasutanud.

KÜLASTAJARUUMI VÄÄRTUSED

Muuseumi külastajaruumi seovad tervikuks originaalhooned, territoorium ja väljapanek. Muuseumi külastajaruum toetab ja aitab arendada nii tunnetuslikke, kui käitumuslikke väärtusi.

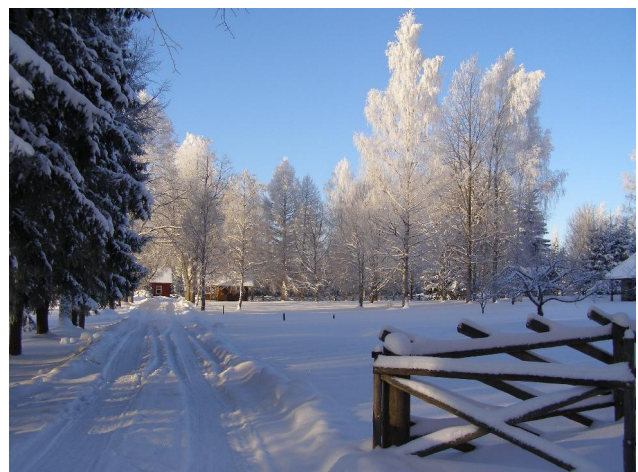
- VANAD ORIGINAALHOONED OMA ALGUPÄRASES ASUKOHAS

Vanad originaalhooned, mis eristuvad klassikalisest ja tavapärasest muuseumist sellega, et siin puuduvad klassikalised stendid ja klaasiga piiratud näituste ala. On mõned ruumid, kus on võimalik

välja panna püsi- ja ajutisi näitusi. Selleks on muuseumi peamaja - koolimaja ja rahvamaja (endine vallamaja). Kuid astudes klassituppa, aita, sauna, vallamajja või vanasse taluelamusse, astudki ajas sajandi tagasi. Paljud külastajad ütlevad, et nad tunnevad vana hõngu. Ka haridusprogramme viiakse läbi originaalhoonetes muuseumi abikogusse kuuluvate esemetega.

- KAUNIS JA EHE LOODUSMAASTIK

- AVAR TERRITOOORIUM, RUUMI JAGUB KÕIGILE

Üks omanäolisemaid vaatamisväärsusi muuseumis - Põlva maakonna looduslik kaart

- IMEILUS KOHT PULMADEGA SEONDUVATEKS KOMBETALITUSTEKS

VÄÄRTUSKONFLIKTID JA NENDE LAHENDAMINE

Meie arvates on muuseumi olulisemad väärtuskonfliktid tekkinud muuseumi ja tema külastajaruumi poolt edasikantavate põhiväärtuste hindamise ja väärtustamise vahel. On ju muuseumi külastajaruumi arendamise üks põhieesmärke suunata inimeste väärtushinnangute arengut. Väärtused tuleb kinnistada, sest meeldivas ja arendavas külastajaruumis viibides kujuneb iseloom ja maailmavaade. Nii muuseumi külastajaruum kui tegevus kannavad sarnaseid ja võrdseid väärtusi. Nendeks on ehedus, originaalsus, looduslähedus, külastajasõbralikkus. Lisaks veel mitmekülgne ekspositsioon, kaunis loodus ja avar territoorium.

Muuseumi tegevuse aluseks olevad väärtused ja külastajaruumi väärtused täiendavad teineteist. Muuseumi ruumi kujundamisel on alati üks eesmärk - õpetada väärtusi tundma ja märkama. Olles ise sageli liiga teema sees, tekivad meil kõigil teatud eelarvamused ja hoiakud

Muuseum väärtustab ehedust, ausust ja usaldusväärsust. Kui me peidaks kõik esemed klaasi taha kinnistesse kappidesse, kaotaks muuseum osa oma tegevusega kantavatest väärtustest.

Euroopas on paljudes muuseumides kadunud originaalesemete väljapanek, originaale säilitatakse hoidlates. Tavakülastajale on näha ja võimalusel katsuda koopia. Muidugi vajavad kultuuriväärtused ka meie muuseumis säilimiseks kindlat temperatuuri ja hoiutingimusi. Siiski oleme Põlva Talurahvamuseumis leidnud, et kui meie esivanemate poolt kasutatud puidust töövahendid säilivad aastasadu loomulikes talutingimustes, siis peaksid nad nii ka edaspidi säilima. Külastajateruumi seobki tervikuks nii originaalesemetega väljapanek, hooldatud ajastutruu territoorium kui ajaloolised hooned.

Meie vana koolimaja seest ja väljast

Näide: Väljaspoolt Eestit tulnud külastajad väärtustavad originaalsemeid ja ehedust rohkem. Prantslased silitavad alati heldinult vanu esemeid öeldes, et nad tunnetavad möödunud, saavad osa olnust ja tekib justkui side inimestega, kes seda eset on kasutanud.

Me kõik (ka eestlased) tuleme minevikust ning kanname kaasas esivanemate tarkust, usku ja tõeks pidamisi. Ikka on püüeldud parema poole, vastavalt oma võimalustele tehtud uuendusi. Uus elumaja ehitati alati uhkem, suurem, valgem ja puhtam ning linnast toodi moodsamaid asju, et oleks etem kui naabril - eestlastele on iseloomulik nõ matsirahva edasipüüdlikkus. Nii ka praegu - ihaldatakse näha uut, värvilist ja vilkuvat. Inimeste hulgas on populaarsed teemapargid, külastuskeskused, lõbustuspargid.

Punaku talu seest ja väljast

Näide: Museaalide katsumine näitustel.

Sageli ei ole museaalide katsumine pahatahtlik, vaid inimene on asjast huvitatud ja kaasa haaratud ning unustab muuseumi põhitõe - ekspositsioonis museaale ei katsuta.

Vanemad vaatasid koos lastega ekspositsiooni. Ema selgitas lastele muuseumis käitumist ja hoiatas asju katsumast. Korraga oli aga kuulda ema vaimustunud hüüet: „Meil oli ka kodus samasugune !“ ja rõõmsalt hoidis ema seda leidu peos ja näitas ka teistele.

Perekond väärtustas vana ja väärtuslikku, kuid tuttavat eset nähes unustati kõik. Lastele jääb meelde just emotsioon ja ka suurena tullakse tagasi, et otsida tuttavat eset, mis on peres olnud.

Näide: Kooliekskursioonidel võtab õpetaja sageli rehetares oma grupi kokku ja mõtiskleb teemal, kuidas elasid inimesed sada aastat tagasi ja kuidas me elame nüüd. Koos otsitakse erinevusi ja nii mõnigi rüblük jääb vaikseks ning mõtleb kaasa.

Vaade püsinäitusele Pärisorjast peremeheks.

Näide: Põlva Talurahvamuuseumi külastajaruum koosneb ajaloolistest hoonetest ning umbes kolmandiku ekspositsioonist moodustavad majad, mis on sisustatud ajastutruu väljapanekuga. Ülejäänud hoonetes eksponeerime me muuseumikogudes olevaid esemeid, s.t kasutame hooneid näitusepinnana. Nii ka meie peamajas – koolimajas. Hoone ajaloolise taustaga on seotud vaid klassitoa ning õpetaja eluruumide ekspositsioon. Ülejäänud ruumidesse on pandud välja püsinäitus „Pärisorjast peremeheks“, suvised ajutised näitused ning kunstnik Vanda Juhansoo mälestustuba. Külastajal tekib segadus ning ikka ja jälle küsitakse nt püsinäitusel, kas see on kooliõpetaja mootorratas või imestatakse, et koolimajas oli kõrts. Samuti päritakse, kas kunstnik Vanda Juhansoo elas siin. Muuseumi töökorraldus näeb ette, et peamajas on alati muuseumitöötaja nõ valves, kes segaduses külastajale ammendavat informatsiooni jagab. Samas on suvine iga külastajaga individuaalselt suhtlemine väga ajamahukas ning paraku ka palju energiat nõudev kohustus. Siiski praeguse külastajatearvu juures on selline suhtlemine võimalik ning ilmselt jätkab muuseum samasuguse töökorraldusega ka tulevikus. Koolimajas on muuseumi töötaja käest võimalik küsida ka kogu muuseumi kohta. Väärtustame seda, et külastaja saaks suhelda elava inimese, mitte masina (loe: arvuti), telefonitoru või liikumisanduriga. Sageli on suurem jutustaja-rääkija külastaja ise ning muuseumitöötaja täidab ka nõ sotsiaaltöötaja ülesannet.

Näide: Pileti hind on mõnele külastajale kallis ja mõnele odav.

Põlva Talurahvamuuseum algab väravast ja hooned koos pargiga moodustavad terviku. Mõnikord tuleb aga külastaja väravast sisse ja ütleb, et ta muuseumisse ei lähe, ainult jalutab ning teeb mõne pildi, sel juhul ei ole ta päris täpselt aru saanud, kuhu ta tuli. Linnaruumis asuv muuseum on sageli

üks hoone ja selle kõrval asuvas pargis võib vabalt jalutada, kuid vabaõhumuuseumis on kõik üks tervik. Ka muuseumi park on osa muuseumist, sealhulgas ainulaadne Põlvamaa looduslik kaart.

Vahel hiilitakse ka ümber nurga või naaberkrundi kaudu, selle asemel, et osta pilet, mis on pigem sümboolse hinnaga. Muuseumipersonalile on jäänud arusaamatuks selliste inimeste mõtteviis: lõbustusparki või kinno ei proovi keegi niisama tasuta minna, kuid meil öeldakse, et me ainult natuke vaatame. See näitabki, et vahel ei ole väärtushinnangud paigas. Näib, et aastakümnete eest väljakujunenud ekspositsiooniga muuseum oleks külastaja silmis justkui madalamal positsioonil kui äsja avatud, moodsast tehnikast pungil väljapanek, kuhu sisenemise eest ollakse nõus maksma pea 3 korda kõrgemat hinda.

Tuulik varakevadel, meie logo ja sümbol, pildistajate üks lemmikkoht

Näide:

Muuseumis toimus Vana-Võromaa pärimuskultuuri suvekool. Laagris oli 30 last üle Põlva- ja Võrumaa. Asudes õhtul muuseumihooneid sulgema leidis töötaja ühe hoonetest suletuna. Arvasime, et uks on katki, kuid järgmisel päeval sisenes töötaja akna kaudu ja leidis ukse ikkagi lukustatuna. Rääkides laagri lastega, ei teadnud keegi midagi, kuid lõunaks oli uks avatud. Päeva esimeste külastajate ees pidi muuseumitöötaja vabandama, et ekspositsiooni ei pääse kellegi rumala nalja tõttu.

Laagriline, kes seda tegi ei väärtusta meie ruumi ja meie hooneid. Poleks ju kuigi meeldiv tutvuda ekspositsiooniga valvsa muuseumitöötaja järelevalve all. Muuseum oleks saanud konflikti ennetada, kui me oleks läbi viinud sissejuhatava tunni muuseumi teemal. Sageli ei oska lapsed muuseumis käituda sellepärast, et nad ei tea kuidas peaks. Muuseumitöötaja eeldab, et teatakse, kuidas muuseumiruumis viibida ja väärtustatakse väljapanekut. Muuseumite üks ülesandeid olekski: noori tuleb väärtusi tundma õpetada ja neid edaspidi märkama.

Näide:

Külastajad hindavad kaasajal nõ „käed-külge-tsoone,, muuseumis, ise kaasategemine võimaldab paremini meelde jätta ja kinnistada uusi teadmisi. Karilatsi vanema, 1880 ehitatud valla- ja kohtumaja ekspositsioonis oli võimalik täita sule ja tindiga paber ning see mälestuseks kaasa võtta. Majas ei ole valvet ning külastajad tegutsevad seal omapäi. Mõne nädala pärast märkasime, et tinti oli valatud lauale, kuid halvem veel: sulega oli kraabitud ja kirjutatud originaalesemele - kohtulaua seisvale puidust kirjutuslauakarnituurile. Sellega ei väärtustanud eseme kahjustajad neile antud võimalust tutvuda originaalesemega. Me ei tea, kas selliselt tegutseti teadmusest, rumalusest, hoolimatusest või veel millestki. Kindlasti ei oleks selliselt käitunud inimene, kes väärtustab vana ning ehedat ja saab aru, et talle pakutakse vaatamiseks originaalesemeid mitte koopiaid. Paraku ei saa külastajad edaspidi vallamajas enam tindiga kirjutada ning seega tuli muuseumil astuda tagasi samm huvitavama ja haaravama väljapaneku poole.

Muuseumi ja muuseumiruumi poolt kantavaid väärtusi hinnatakse sageli külastajate arvu järgi.

Näide:

Sel suvel toimus pärandipäev, kus muuseum pakkus võimalust osaleda töötubades ning tutvuda vanade töövõtetega ning loomulikult ise kaasa teha. Toimused korvipunumise, seebikeetmise, taimedest teesegude ja vöö kudumise õpikojad. Sepp kõlksutas haamrit ja taustaks mängis külapillimees. Meile endale tundus, et rahvast oli piisavalt. Kõik, kes tahtsid, said oma oskused proovile panna ning õppida juurde midagi uut. Eriti huvilised olid lapsed ja noored, näiteks jäi üks noormees mitmeks tunniks sepa juurde pealelööjaks. Lugesime päeva kordaläinuks.

Ometi on meie umbes 150 huvilist teemaparkiderohkel muuseumimaastikul olematu külastajanumber. Seda mõtet näisid toetavat ka päeva esimene kohalejõudnud pere. Nad pärisid kartusega hääles, et kas siin mitte ei pidanud toimuma üritus. Neile tundus hirmutav, et rahvast ei ole. Näis, et tulijad hindasid ürituse kvaliteeti enne tegevustega ehk sisuga tutvumist pelgalt inimeste arvu järgi. Nemad arvasid, et üritus on seda väärtuslikum, mida rohkem külastajaid. Hiljem see arvamus lükati ümber, pere sai kõiges kaasa lüüa.

Põlva Talurahvamuuseumis ei käi külastajate masse, isegi teemapäevad ning väljakuulutatud üritused ei kogu suuri vaatajanumbreid. Ometi usume, et vahetu ning kiirustamata suhtlemine õpetajate, tegijate või müüjatega on väärt enam, kui vaevu üle kellegi õla piilunud tegevuse jälgimine või rahvamassis kaduma läinud meistrimehe õpetlik jutt.

Meie jaoks on tegemist ilmselge väärtuskonfliktiga, mis meie muuseumi ja mõnede külastajate jaoks on oluline ja väärtuslik, seda ühiskondlikust vaatevinklist ja üldise arusaama kohaselt ei hinnata. Oluline on külastajaarv ja publikurohkus.

Pärandipäeval korvi punumas ja sepatööd tegemas

Näide: Igal aastal toimuv suurüritus Ökofestival toob muuseumisse tuhandeid inimesi. Toimub perepäev ja loodustoodete laad. Kahjuks kipub muuseum sellel päeval laada varju jääma. Oleme mõistnud seda sellest, kui hiljem tuleb mõni külastaja ja meenutab, et olen siin küll käinud, miski suur laad oli.... Oleme sellel päeval loobunud oma majade tavapärasest avamisest. Külastajatele on valla vaid veski ja koolimaja (peamaja). Kindlasti parandaks olukorda see, kui pakuksime muuseumi majades mõnd temaatilist tegevust ning oleme seda ka mõnel aastal teinud (paalapunumine jt villatööd rehemajas, linatööd magasiaida väljapanekus), kuid paraku napib muuseumil tööjõudu, et korraldada valvet kõikjal majades. Laadamelu kõrval ei tajuta, kus lõpeb kauplemiskoht ja kus saab alguse muuseum, hoonetest lihtsalt „vooritakse“ läbi. Ja kui järele mõelda, siis eks ta kentsakas ole: teised laadapakkujad müüvad midagi, kauplevad, kutsuvad (suisa sunnivad) proovima-mekkimä, muuseumitöötaja vaid tervitab, naeratab ega luba midagi katsuda. Pärast laadapäeva jääb muuseumile suur külastajate number, koristamist ootav koolimaja ja täitunud prügikastid. Laadale pääsu eest piletit ei küsita, muuseum ei ole ka laada korraldaja, vaid lihtsalt võimaldab selleks oma territooriumi. Laadast loobumine tekitaks meie külastajate arvu järsu languse ja eks vahel tuleb ka mõni tagasi, et just väljapanekusse süveneda. See konflikt jääbki ilmselt lähematel aastatel lahenduseta, sest ei saa muuseum ilma suurürituseta, ega üritus ilma suurepärase territooriumita.

Näide:

Konflikt väärtuste vahel tekib ka üsna ootamatus olukorras. Põlvamaa lapsed hakkavad muuseumis käima juba alates lasteaiast ja kooli jõudes on neile kõik siin sageli liigagi tuttav. Lapsed ei näe muuseumiruumi enam kui väärtust. On ju nii, et uus on alati huvitavam ja põnevam ning vana on tavapärane, kodune ning liigagi tuttav.

Alles aastaid hiljem, kui on maailmas juba ringi käidud, vaadatakse muuseumile tagasi heldinult, et siin me ju koolilapsena olime ja käisime.

Hiljuti käis muuseumi üks noormees oma vanematega, ning ütles muuseas, mina olen selles koolis õppinud. Selle peale teatas ema veendunult, et ei sina selles koolis küll käinud ei ole. Selgus, et noor oli käinud kooliga muuseumi haridusprogrammis Karilatsi koolitund.

KUIDAS ME VÄÄRTUSARENDEUSEGA EDASI TEGELEME

Muuseumi tegevuse aluseks olevad väärtused ja muuseumi külastajaruumis avalduvad väärtused täiendavad teineteist ja toimivad koostöös.

Üle poole meie külastajatest on lapsed ja noored. Laps on käinud siin kooliekskursioonil, osalenud muuseumi haridusprogrammis või pidanud klassiga piknikut. Kui ta nüüd perega muuseumisse tuleb, on eriti meeldiv vaadata, kuidas ta tähtsalt räägib ja tutvustab vanematele, mida siin vaadata ja teha on.

Arutasime, et kuidas ja mida me võiksime edasi teha väärtusarenduse alal. Ühiselt leidsime, et ka edaspidi on meie suurim ülesanne oma muuseumiruumi kaudu väärtuste edasiandmine. Et ka kümne, kahekümne ja viiekümne aasta pärast tuleks siin kooliga haridusprogrammil käinud noored tagasi.

Selleks:

- säilitame ehedust, et seeläbi vana ja originaalset väärtustada;
- õpetame vanu töövõtteid, et säiliks arusaam: kõik ei olegi saavutatav ühe hiireklikiga (tule saamine tulerauaga, linatöötlemine, sepatöö, seebi keetmine jne)
- väärtustame aega: ei ole vaja alati kiirustada, tormata, mõnikord tuleb võtta aega ja mõtiskleda, seda pakub muuseumi keskkond, eriti looduskaunis kohas asuv vabaõhumuuseum. Samuti ei peagi seepärast kogu infot saama kärmelt arvutikuvarilt ning veerides vanas gooti kirjas teksti, justkui vana-aja kooliõpilane, saab külastaja ühtlasi teada,

millest on valmistatud krihvel ja tahvel.

- väärtustame loodust ja rahvakalendri rütmi. Tehes läbi vanu kombetalitusi ja meenutades vanu uskumisi saavad lapsed ning noored teada, et elu kulgeb omas rütmis. Igaks tööks on oma aeg ja kord.

Käesolev töö vaatles Põlva Talurahvamuuseumi külastajaruumi kui väärtuste kandjat. Muuseum oma väljapanekutega väärtustab originaalsust, ausat ajalookäsitlust ja ajastule vastavust. Muuseumi hooned kuuluvad ekspositsiooni ning moodustavad koos esemetega ja töötajatega ühe tervikliku muuseumiruumi.

Lõpetuseks väljavõtte külastajate raamatust 2013. aastast, mis annab ilmeka ülevaate sellest, mida väärtustavad meie külastajad.

- *Päris põnev! Siin on tõesti lahe olla. te võiks kuskile veel neid muuseume teha.*
- *Tore koht, juba kolmas kord oleme siin!*
- *Väge kena ja originaalne kompleks. Oli tore oma esivanemate elu-olust aimu saada.*
- *See mida nägin ja kuulsin meenutas väga vanu aegu, minu jaoks aastast 1968. a.*
- *Oleme käinud siin igal aastal ja alati uuesti tulles avastad enda jaoks midagi uut!*
- *Väga ilus kompleks. Püüdke hoida ja säilitada seda. Jõudu Teile selleks.*
- *Oli tore! Suurematele meenutuseks koolis õpitu kohta ja väiksematele palju uut avastamist.*
- *Väga vahva, hästi nostalgiline klassiruum. Jõudu ja jaksu Teile selles tänuväärses ettevõtmises ja mälestuste hoidmisel.*